

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանին (1914 թվական—1915 թվական) բաժնորդացինք է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆՏՆԻԿ՝ Ամասիան բաժնորդացինք է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Նամակ կամ դրամ չի պահանջվում.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ. ՏԱՐԻ

1915 ՄԱՐՏ 17 ԴԷ

(2-3. 1915 Մարտ 4)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը կը կարգաւարտէ համառոտագիր և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կրնան ներկայացնել հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ դիմումը 1 անգամ կարժէ. 1 զվարդիւրը 2 անգամ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԿՈՎԿԱՍԻ
ՀԱՅ ԿԱՄԱՐՆԵՐՈՒՆ
ՆՊԱՍՏԱՂ ԿՈՄԻՏԷ
COMITÉ DE SECOURS AUX VOLONTAIRES
ARMÉNIENS DU CAUCASE

Թիւրքահայաստանի մէջ կրուող հայ կամաւոր զինուորներուն օգնելու նպատակով՝ Մարտիլի մէջ կազմուած է « Կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ » մը:

- Առեւտրային՝
Միլիտի փորձագիտական.
Առեւտրային՝
Դարեգին Բոլշանեան.
Գանձապան՝
Դարեգին Դաւիթեան.
Խորհրդակցականներ՝
Ծովհաննէս Սահաթեան,
Ծովհաննէս Պալմանեան,
Ծովհաննէս Կիւլեպեան,
Արշակ Թորոսեան.
Թղթակցութիւններ պետք է ղրկել Առաւմտիկ խմբագրութեան, Խնչպէս նաև բոլոր նուէրներ Արմէ. Քիւրի միջոցով կամ ուղղակի գանձապանի հասցէին (K. Chahlamian, Rue Longue des Capucins, N° 16, Marseille):
Կոմիտէի նպատակը պիտի ըլլայ Մարտիլի և Արտասահմանի բոլոր հայ գաղութներուն մէջ նպաստներ հաւաքել և ղրկել Թիւրքիա նոյն նշանակութեամբ կազմուած Ազգային Բիւրոյին.

Երբ կովկասի մէջ խմբուած հայ կամաւորներ կերթան իրենց անձնաւորանուէր գրելու Թիւրքահայաստանի ազատութեան Ս. Գործին, արտասահման գտնուող հայեր պիտի կրնան այնչափ անսիրտ ու անարբեր լիալ որ գէթ իրենց գանձէն մաս մը չնուիրեն այդ գործին իրենց ալ մասնակցած լինելու համար:
Ով որ հայ է, ով որ մարդ է և կը ղրկայ, Թո՛ղ փութայ իր նպատակը հասցնելու:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայի Հայ քոյրերու. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Յիւնիս). — Ռուս-հայկական լաճնաձողովը Պետրոգրադում. — Ռուս զօրքանակը Թիւրքահայաստանի մէջ. — Սեւ ծովի վրայ. — Կովկասի Հայ կամաւորներուն ի նպատակ հանգանակութեան Ե. ցանկ. — Սերպական օրը Յրաճախի վարժարանէն իմ մէջ. — Յրաճախի մէջ օտարականների բնակութեան քոյրութեանը. — Տարտակի ռաբակիճումը. — Զմրուի ռաբակիճումը. — Յունաստանի նորակազմ դահլիճը. — Թիւրքական լուրեր. — Զամազան լուրեր. — Օրացոյց. — Ծանուցումներ:

ԵՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒՆ

Քոյրեր ունինք մենք կովկասի մէջ,
Խնչպէս կզգանք, Խնչպէս կը գործենք: Քաղաքներու, գիւղերու, աւաններու մէջ անոնք կը շրջին, կը պրպտեն ամէն տեղ, կը հաւաքեն շատ քաններ, կը պատրաստեն վի. բակապներ, կը հանգանակեն գումար և ամէն ինչ, ամէն ինչ որ պէտք է որովհետև եղբայրներ ունին անոնք արիւնին մէջ, իսկ քոյրեր ու մայրեր ձիւնին տակ:
Քոյրեր ունինք և Ամերիկայի մէջ որոնք կարմիր խաչի և այլ միութիւններ կազմած կաշխատին, կը խլրտին Հայաստանի համար որովհետև անոնք ալ եղբայրներ ունին արիւնին մէջ, իսկ ծերեր և մանկիկներ ցուրտին գիրկը:
Բայց լսեցէ՛ք. — « Դուք եղբայրներ չունիք այնտեղ արիւնին մէջ և ոչ քոյրեր ու մայրեր ձիւնին տակ, արցունքի մէջ, և դուք չունիք Հայաստանն ալ ուր մեր կտրին եղբայրները կը մազլցին լեռներէն վեր, ազատութեան ետեւէն: » այսպէս կը սեն մեր քոյրերը կովկասէն. առանց խօսելու, առանց գրելու այսպէս կազազակէ հեռուէն իրենց գործը: Եւ կը լսեմ թէ կըսեն, — խիղճ չունիք —:
Իրաւ, խիղճ չունինք մենք, սիրտ չունինք, այս նախատինքը պիտի չհինք որ մեր արժանիքը պիտի դառնայ. Խնչպէս սիրտս կը կտարի,

կը ցաւի, մենք հայեր չենք ազատ եւրոպայի մէջ, մինչ մեր քոյրերը կովկասէն մինչև հեռաւոր Ամերի. կայ կը մորմոքին, կը հոգնին Հայաստանի համար որ իրենցն է և ոչ մերը:
Ինչ փառաւոր է հայ կինը, որ ապամութիւնը անցնելուն մէջ, Խնչ անձնազոյ գիւցազնուհիներ ու շեցած ենք: Ան մեզ կը նուիրէ քա. ջութեան տիպար Տիգրանուհիներ և առաքինութեան տիպար Ալիէն. ներքին և դուրս այսօր կովկասի մեր քոյրերէն բազմաթիւներ հիւանդապա. հուհիներ են պատերազմի դաշտին վրայ, և ուրիշներ ծաղեալ մարտիկ. ներքին հայ լեռներու կողքին: Անոնք կին են և կը կուրին ու կը վերաւ. ւորուն կամ վերքեր կը բուժեն ու կաշխատին. կաշխատին անընդհատ որովհետև Հայաստանը իրենցն է:
Ու մենք կապանք կամ կը հըր. ճուրինք ազատ երկնքի մը տակ, թի. բնա մինչև այն օրը երբ այլ ևս ամէն ինչ վերջացած է և սուրբէն փա. խած թշուառներն ու անտէրները կը մնան մէջտեղ: Բայց հիմա ինչ պիտի ըսեն մեր եղբայրները, այն. տեղ արիւնին մէջ կուրող, Հայաս. տանի գիրկը. — « Մենք քոյրեր չունինք Հայաստանի համար եւրո. պայի մէջ: » Անոնք քոյրեր չունին Եւրոպայի մէջ, և կը լսենք, ասպա. բեզը բաց է բայց մեր սրտերը գեռ գոց են քարի պէս:
Յրանայի հայ կամաւորներուն համար աշխատիլը գովելի է. բայց քաղ հազիւ մէկն է հազարէն, ով քոյրեր, ինչեր չուզեր մեր Հայաս. տանը, մեր նուիրական հայրենիքը որ կուզէ ապրիլ իբրև ազատ ազգ. մը, և ապրելու համար կուզէ անձ. նազոն զաւակներ. ան կը պահանջէ մեզմէ շատ բան և քոյց կուտայ կով. կասի մեր քոյրերը, որոնք քով մենք պիտի կարմրինք, պիտի համար. նանք ամութեն:
Դեռ պիտի նայինք քարացած երբ ամեն սրտեր կը յուզուին, կը շարժին, յանձնախումբեր կը կազմեն ու կեանքեր կը նուիրեն Հայաստա. նի կեանքին: Հոս ինչեր չեն ընէր Յրանուհիները իրենց հայրենիքին

համար: Բայց մենք հայրենիք չու. նինք...
Իրաւ, Հայաստանը մերը չէ. և ինչ ենք մենք անհայրենիք և ան. սիրտ. ըսէ՛ք, Հայաստանը մերը չէ...
Եւ կապանք քոյր սրտերու պա. տախտակին:
ՆԱՅՈՒՆԻ ՄԵ
Ն. Ա. Մ. Ա. Կ.
ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՅԻՆ՝ ՆԱԶԼԱՆԳՆԵՐԷՆ
Յրեղնո, 15 փետր. 1915
Յուստիաբանիս միջ ըլ.
Այսին առաջ գրեցի Ամերիկայի Ամերիկայի Հայերի Միջկուսակցա. յին համերաշխութեան վիժումը և իր պատճառները: Հակառակ ատոր՝ Յրեղնոի հայ գաղութը լանաջ իր միջկուսակցային համերաշխութիւնը պահել և շարաւիտներէ ի վեր տեղի ունեցող ժողովներ կարող եղան ի. իրենց միացնել քաղաքիս 3 եկեղե. ցիները և Բարեգործական ընկե. րութիւնը: Նախ քան համագոր. ծակցութեան սկսելը, յուշումնայից ժողովներ շատ ունեցան և յանձնա. խումբի մօտ 20-30 անդամներ հա. կեցան երբեք այս և երբեք այն կողմ: Ամենամեծ վեճի առարկան « Ազգային Բիւրոյի հանդէպ կա. տարեալ վստահութիւն չունենալն էր, որ առիթ տուաւ ազգայական դասին տասնեակ տղարներ ծախսելու և եր. կար հեռագիրներ մինչև Լիմիթին ղրկելու որպէս զի հասկնար թէ յա. առաջիկային հանգանակուելիք գրա. մը ո՛ւր պէտք էր ղրկել: Եւ նոյն աղաներն արդէն նախապէս յայտա. բարած էին սենթ մը չը տալ եթէ երբեք վեճ. կաթողիկոսը հրամայէ իրենց դրամ ղրկել Ազգային Բիւ. րօին:
Մեկ քանի օր յետոյ կտանան հեռագրի պատասխանը որ իրենց կը թելագրէր ղրկել դրամը Լիմիթին: Թէև այդ. հաճելի չերեցաւ Դաշնակ. ցական պատգամաւորներին, քանզի կը հակասէր Արեւելի իրենց գոր. ծունկութեան, բայց քանի որ տեղ.

ուրա շահը իբրև թէ այդպէս կը պահանջէր, համակերպեցան, կամ աւելի ճիշտ՝ աղաներու շաղկապումներէն տարուեցան և անոնց միացած մասը ինչ վաղուց ի վեր էր որ ժողովը զգայուն մասը պատրաստեալ էր իր նուէր տալ սուրբ գործին և յաճախ կը թելադրէր դաշնակցականներին ժողով կազմակերպել. բայց վերջինները Ֆրէզնոյի համերաշխութիւնը վիժեցնելու տեղի չտալու համար զգուշացան առանձին գործի սկսելէ, մինչև որ Միացեալ մարմինը որոշում կայացուց և ժողովի որ որոշեց փետր. 14 Բարեկենդանի իրիկունը Մէկ երկու շաբաթ առաջ, նախ քան ժողով կազմակերպելը ժողովուրդ սկսած էր իր շափն ու ձև ընել. կիրակոսի կարծիքով 50.000 տոլար կը լինէր, իսկ Մարտիրոս որ յոռետես էր, 30.000 ի կիջեցնէր:

Վերջապէս շատ սպասելէ յետոյ եկաւ որ և ժամ և Բարեկենդանի կիրակի իրիկունը, երկուսն խառն բազմութիւն կը գիմէր դէպի Woodman Hall, քաղաքիս էն չքեղ ժողովարանը: Ժողովի սկսուելէն շատ առաջ ամենաբարձրագոյն էին և ուշ մնացողը դատապարտուած էր այլ ևս ոտքի կենալու: Ժամ 7,30ին բացուեցաւ հանգէտ ժողովը: Օրուայ ատենապետն էր Տ. Բ. Մ. Թիւֆէնք. ճեմն որ հրաւիրեց խօսելու օրուայ նախագահ վարդապետ Ժ. Վարդապետը: Նախ քան հայր սուրբի խօսելը, ատենապետը ցաւ յայտնեց որ ժողովին յայտագիրը շատ ճիշտ է պատրաստուել իր բացակայութեան միջոցին և ինչորեք ատենախօսներէն որ կարճ խօսքի և հանգանակութեան ժամանակին չը վնասեն: Իրափերու մէջ բեմ բարձրացաւ վարդապետը և խօսեցաւ օրուայ մեր նուիրական պարտականութեան վերայ: Իր ատենախօսութեան յաջորդեց ամբողջ հանգանականքի միաբերան երգած «Կուսեցէ՛ք տեղերը՝: Երգէն յետոյ հրաւիրուեցաւ խօսելու Դաշնակցականներէն Յով. Դապատայեան որ և կը ներկայանար: Ապա Կարէկի խմբագրութեան կողմէն: Անոր յաջորդեց քաղաքիս գաղափարներէն George Church որ խօսեցաւ ի հարկէ անդիմեքէն լեզուով և յայտնի քաղաքականութեամբ շանայ գովեստներ տալ Հայոց և մէջբերումներ ընել մեր ազգային պատմութենէն:

Գ. Յ. Սարգսեանի «Տալուրիկ» երգէն վերջ հրաւիրուեցաւ խօսելու Հայ պանդխտաց ժողովական եկեղեցւոյ քարոզիչ պատ. Մ. Կ. Փափաղեան որի ատենաբանութենէն վերջ մենք երգեց. Միհրան Միշիքեան: Որովհետեւ իր կողմէն խօսեցաւ պ. Վ. Շահպաղեան, Բարեկենդանիներէն կողմէն պ. Յարութ

Նշիկեան, որմէ յետոյ խօսեցաւ Հնչակեանների ներկայացուցիչ պ. Վահան Մորթեան: Ամենէն վերջին խօսողն եղաւ վեր. Մ. Յ. Ղուսեան: Հայ Երեւանի եկեղեցւոյ կողմէն: Ցաւովի է ըսել որ բոլորն ալ երկար խօսեցան և ինչ որ ամենէն սխալն էր, տարբեր տեսակետներով զիրար խաչաձեցին:

Երբ խօսողներ խօսեցան ու լռեցան, որայ ատենապետն ըսաւ. Հիմա ալ գործի անցնինք և տեսնենք թէ ինչքան կըցած ենք ազգային այս պատկանելի ատենախօսներէն: Ըսաւ ինք թէ 8 օր առաջ Լոս Անճելոսի ժողովին տուի 50 տոլար. հիմա ալ 100 կուտամ. հրամայեց քրտակնիք բանալ, իրեն յաջորդեց իր եղբայր Ս. Թիւֆէնքեան 100 տոլարով և հետզհետէ սկսեցին արձանագրուիլ հանգանականքներ: Գրծարարարար 100 տոլարէն աւելի տուող չեղաւ և այդ գումարին հաւասար տուող հազիւ թէ քանի մը հօգի եղան. մինչդեռ շաբաթներ առաջ, ինչպէս վերին ըսի, առաջապէս կը պատմուէին 1000ներէ շուրջ: Հանգանակութիւնը այնքան ուշ սկսաւ և այնպիսի իրարանցումով մը որ մէկ կուտար և չորս ալ, քէ կը վրիպէր և ժողովուրդը ձանձրացած առիթ սեպեց օձիքը ազատելու և կամայ մը ժողովարանը ձգելու: Ետեք կըկինը և Կրկնապատկը տալու պատրաստուած էին: Բայց ժողովի և շատ շատերի տրամադրութիւնը տեսնելով ետ մնացին իրենց որոշած գումարը նուիրելէ: Տակաւին հանգանակութեան արդիւնքը յայտնի չեղած, որահը պարպուած էր արդէն:

Դիշերայ ժամը մէկի ատեններ ժողովը փակուեցաւ, կարելի է ըսել թէ ոչ գոհ տպաւորութեան տակ քանզի արդիւնքը շատ պղտիկ էր բաղդատմամբ Ֆրէզնոյի բարեկեցիկ հայ գաղութին, որու յայտնի հաղաւթը հայեր Ամերիկացիներին նախանձը կը շարժեն Հայերին վրայ: Ետեք իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին և 2.000ի չափ բազմութեան նուիրատուութիւնը հազիւ 3000 տոլար եղաւ: Անշուշտ հաւատալի է որ հանգանակութիւնը գուրն ալ շարունակուի և թերեւ 5000 բարձրանայ: Բայց, Ֆրէզնոյին ը, տոհմայ յառաջարկութիւն մը չէ՛ր:

Պատիկ ԽԱՉԱՌՆՑ

ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ
ՊԵՏՐՈՎՐԱԴՆՈՒՄ

Պետրոգրադ, 6(19) փետր.

Քաղաքագլուխ կոմս Տոլստոյի հրաւերով երէկ երեկոյ կայացաւ ռուս-հայկական միացեալ յանձնաժողովի նիստը, Պետրոգրադի քաղաքային

գումայի գահիճում, Ներկայ էին ռուս և հայ 35 հոգի:

Կոմս Տոլստոյի նիստը բանալով բացատրեց յանձնաժողովի գործունէութեան նպատակն, որ է օգնութիւն հասցնել կովկասի հայ փախստականներին թէ ռուսահայաստան և թէ օտարահայաստան: Քաղաքային վարչութիւնն իր հովանաւորութեան տակ ընդունելով այս գործն, ըստ այնմ ռուս-հայկական յանձնաժողովը ևս համարում է քաղաքային վարչութեան կից յանձնաժողով: Քաղաքային գումայի կողմից յատկապէս ընտրված մասնաժողովը ևս նոր անդամներով լրացված լինելով, այս մասնաժողովի նախագահ սէնատոր Իվանովը ընտրվեց միացեալ յանձնաժողովի փոխնախագահ, Նախագահ մնում է Պետական Խորհրդի անդամ պ. Տագանցեվ, իսկ պատուաւոր նախագահ՝ ինքը քաղաքագլուխը, կոմս Տոլստոյ:

Կարգադիցին վերստին այն երկու կողերը, որոնց մէկը պիտի հըրատարակվի մայրաքաղաքի թերթերում ժողովարարութեան նախարարին, իսկ միւսը պիտի փակցվի պատերի վրա: Ակադեմիկոս Մարքի կազմած առաջին մեծ կոչին տակ ստորագրել են նաև ուրիշ հասարակական ռուս գործիչներ: Ինչպէս Պետական Դումայի պրոգրէսիստների պարագլուխ պ. Եֆրեմով, «Թիւրմ. վէդ»-ի հրատարակիչ պ. Պրոպեր և ուրիշներ:

Եանձնաժողովը կայացրեց հետեւեալ որոշումները:

- 1) Նուիրատուութիւններ ընդունել Պետրոգրադի քաղաքային վարչութեան մէջ և յանձնաժողովի գանձապահ պ. Յ. Ղուկասեանի մօտ:
 - 2) Մարտի 7ին, 8ին և 9ին 3 օր ընդհանուր ժողովարարութիւն տնել մայրաքաղաքում, թէ փողոցներում և թէ հասարակական ու առեւտրական հաստատութիւններում:
 - 3) Նուիրատուներին բաժանելու համար պատրաստել տալ մեծ թւով թղթէ նշանակներ, որոնց վրա պիտի գրվին՝ հայկական մեծ խաչ, սղորմածութեան արտայայտիչ նշան և Պետրոգրադ-Արմենիամ խօսքերն իրեն մայրաքաղաք Պետրոգրադի համակրութեան ցոյցը հայերին:
 - 4) Ժողովարարութեան գործը կազմակերպելու և նոր աշխուրներ ևս հոգալու համար ընտրվեց մի մասնաժողով թէ ներկաներից և թէ բացականերից, ռուս, լեհացի և հայ անդամներից, որոնց մեծամասնութիւնը տիկիներէն է բաղկացած:
 - 5) Ընդունվեց ռուս-հայկական մէջալի ծրագիրը որի մասին արդէն գրել եմ: Այս մէջալի մի երեսի վերա կայ հայկական խաչ, և շուրջը՝ «Ռուսիկ-Արմենիամ» և հայերէն՝ «Ռուսք սա Հայս»:
- Միւս երեսի վրա գրված է՝ «Վը լաւ իւպիտաւ եմ», և հայերէն՝ «Եի ժամոս փորձաւնացու»:
- Հայերէնը ոչ միայն գրաբար է որոշված գրել, այլ նոյնիսկ պրոֆ.

Մարքը ընտրել էր ամենահին, այն է՝ Մետրոպոլիտ երկաթագիր ձեռք: Այս մեղաները պէտք է ծախվեն առանձնապէս, նոյն նպատակի համար: Գրանցից կուղարկվին նաև ուրիշ քաղաքներ, որչափ որ պահանջվեն:

Նիստը փակելուց առաջ կոմս Տոլստոյ կարգաց թիֆլիսից՝ քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանից և առաջնորդ Մետրոպոլիտից, նոյն պէս և Նոր. Նախիջևանից՝ քաղաքագլուխ, պ. Գ. Չալխուշեանից՝ և մի քանի ուրիշներից հաւաքաբար՝ իր հասցէին ուղարկված հեռագիրները, որոնց մէջ Ներմազին շնորհակալութիւն էր յայտնված կոմսին և Պետ. րոգրադի քաղաքային վարչութեան՝ յօդուս հայոց յօժարակամ անակցութեան համար:

Մայրաքաղաքի քաղաքային վարչութեան և մասնաւորապէս քաղաքագլուխ կոմս Տոլստոյի կողմից ցոյց տրված այս ներմ համակրանքն անտարակոյս արժանի է խորին շնորհակալութեան:

Սարգիսյան
(Մշակ)

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՐԱՆԱԿԸ
ԹԻՐՔԱԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադ, 10 մարտ
Մեր զօրքեր մարտ 7ին դրանէցին կարևոր գիրք մը Անգրեթորի երկրամասին մէջ և յետ մղեցին Թիւրքերը դէպի հարաւարեւմտեան մասը, Թշնամին մեծ կորուստներ ունեցաւ: Մարտ 8ին կախները շարունակուեցան Խորոխէն անդին գտնուող չրջանին մէջ: Ուրիշ ռազմաճակատներ վրայ նշանակութեան արժանի ընդհարումներ չեն եղած:

Պետրոգրադ, 13 մարտ
Մարտ 12ին, մեր զօրքեր կը սկսելով յառաջդիմած են ժովեղերքի չրջանին մէջ և Թիւրքերը վտարած են դէպի հարաւայինարեւմտեան կողմը:

ՍՈՒ ԾՈՎԻՆ ՎՐԱՅ

Պետրոգրադէն կը հաղորդեն միտ. 9ին թէ ռուսական նաւատորմը ռաբակոճեց Զոնկուլաթ, Էրէյի, Քիլիկի և Դոզլու նաւահանգիստները: Թիւրքական մարտկոցները լուրթեան գաղափարաւորեցան: Հանքաժուխ տեղափոխութեան, լուացման և արտադրութեան յատկացում չէնքերը, ինչպէս նաև մթերանոցներն ու պարպելու տեղերը քանդակեցան: Ութ չոգենաւներ և մեծ առաքատանաւ մը ընկղմուեցան լիւրսի թէթուսերի ունաճութիւններէն մեծաքանակ հանքաժուխ Զոնկուլաթի մէջ այրուած և ոչնչացած լիւնելով, Թիւրքիան հանքաժուխի համար ալ նեղ վիճակի մը մէջ ինկած է:

**ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՌԱՌՆԵՐՈՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
Ե. ՑԱՆԿ**

Տեսակ	Փր.
Ք. Ղևոնդիան	2
Վահրամ Գաբրիելյան	2
Արթուր Բեքիմեջյան	2
Լ. Տիարպետյան	2
Անանու (Մ. Ա.)	2
Անտոն Թովանյան	2
Համարձուժ հանձնաժողովի	2
Միսաք Թիվեթյան	4
Քերթիզ Գաբրիելյան	5
Պ. Գուրուպետյան	10
Կ. Չիլիբեյան	1
Նափոլեն Բեյլիյան	5
Օհանես Թայան	3
Նան Ծաղկյան	5
Յարութի կատարինյան	2
Պողոս Զիպեհյան	5
Անտիա Աղբեկյան Երզնկյի	5
Եղիա Աղբեկյան	5
Խորեն Գալանճեան	5
Անտիա Չիլիբեյան	5
Զամարյան Եղբարք	20
Մկրտիչ Տոլարեան	5
Ս. Պ. Կիլիսեյան	20
Գարեգին Քյոլիբեյան	20
Ս. Տէր Մանուկյան	5
Յովհաննէս Ռուսեան (Շիքաօ)	103
Մ. Կեօրգոթ (Ճիպուր)	100
	347

Գ. ցանկին գումարը (Տեանի
Արմենիա, թիւ 31) 4665

Համագումար 5012
==

Մարտի 13 մարտ 1915
Կովկասի Հայ Կամաւորներուն
Նպաստող Կ. Արմենի
Գ. ՇԱՀԱՄԱՆ

Կովկասի Հայ Կամաւորներուն նը-
պաստող Մարտի 13 կոմիտէն անցած
չափաթի մէջ իբրեւ առաջին յղում
2.000 բուրջի (4.520 ֆր.) հեռագ-
րով ղրկած է Թիֆլիս Ազգային
Քեդրոյին, կը յուսանք թէ Բ. յը-
ղում այ չպիտի ուշանայ, հայրենա-
սէր Հայերի ջանքերին շնորհով
մօտ օրեր նորէն կորիկ գումար մը
կազմուելով:

**ՍԵՐՊԱԿԱՆ ՕՐԸ՝ ՖԵՐԱՆՍԱԻ
ՎԱՐՓԱՐԱՆՆԵՐԻՆ ՄԷՋ**

Ֆրանսայի հանրային կրթութեան
նախարարը որոշած է որ ընթացիկ
մարտ ամսի 26 ուրբաթ օրը, իբրեւ
« Սերպական օր » մը, Հանրապե-
տութեան բոլոր վարժարաններին
մէջ նուիրուի հայրենասէր սերպ ծո-
ղովրդի առաքինութիւններն ու քա-
ղաքործութիւնները փառաբանելու:
Այդ օր, նախնական, երկրորդական
և բարձրագոյն ուսման բոլոր վար-
ժարաններին մէջ, դասախօսները
(professeur) կամ վարժապետները դա-
սախօսութիւն մը կամ ատենաբա-

նութիւն մը պէտք է ընեն Սերպիայի
պատմութեան և ներկայ պատերազ-
մին մէջ անոր կատարած գերին վը-
րայ:

**ՖԵՐԱՆՍԱԻ ՄԷՋ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ**

Ֆրանսական կառավարութիւնը
Ֆրանսայի մէջ բնակող օտարականնե-
րին նկատմամբ նոր որոշում մը տը-
ւած է: Մարտ 20էն սկսած, ֆրան-
սաբնակ օտարականներին շնորհուած
բնակութեան արտոնագիրները (per-
mis de séjour) պէտք է որ պատկա-
նեալ անձի լուսանկարն իրենց վրայ
կրեն որ պէտք է իրենց բնակած
թաղի ոստիկանապետէն կամ գիւ-
ղապետէն կնքուած լինի: Այս կա-
նոնի դէմ ոեւէ զանցառութիւն պի-
տի ենթարկուի լրտեսութեան ամ-
բաստանութեան, Հետևապէս կարե-
ւի եղածին չափ շուտ և ներկայ մարտ
ամսի 20էն առաջ պէտք է կատար-
ւած լինի այդ գործողութիւն:

Մարտի 13 համար պաշտօնապէս
ժանուցուած է նահանգապետութե-
նէն որ օսմանեան հպատակները,
ինչպէս նաև Աւստրիացիները, Գեր-
մանացիները, Ալգալցիները, Բուլ-
ղարացիները, Դանիացիները, Սեր-
պերը և Պոնականները, նոյն ձևակեր-
պութիւնը կատարելու համար պէտք
է ներկայանան նահանգապետու-
թեան ապարանքը մասնաւոր ոստի-
կանապետութեան (Commissariat
spécial près la Préfecture):

ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ՌԻՐԱԿԱՌՈՒՄԸ

Աթէնքէն հեռագրած են մարտ
10ին, « Դաշնակիցներին Տարտանէլի
ներքին ամրոցներին դէմ ուղղած
թնդանթանագրութիւնը աղետալի ե-
ղաւ թիւրքերին համար: Ֆրանսե-
անգլիական մարտանաւերն իրենց
թնդանթաների կրակը երկու ժամ
չարունակ կեդրոնացուցին Բիլիա-
պահարի ամրոցին և Բէնքիոսի
մարտկոցներին վրայ որոնք մեծա-
պէս փաստեցան: Յարձակող նաւե-
րի ծանր թնդանթաներն այնուհետեւ
76 ումը կատարեալ աջողութեամբ
արձակեցին Տարտանոսի ամրոցին
վրայ: Թիւրք ամրոցներէն արձակ-
ւած թնդանթաների կրակը հեռըզ-
հեռէ աւելի տկարացաւ: Երէկ չե-
առչի օր, երկու զրահաւորներ, ա-
ռաչին անգամը լինելով յորմէ հեռէ
սկսած են գործողութիւնները Տար-
տանէլի ներուշներին մէջ, զիչերը
անցուցին կիրճին մէջ և պաշտպա-
նեցին սկան մաքրող նաւերը որոնք
լուսարձակների լուսովը ծովէն
գուրս կը հանէին պայթուցիկ ա-
կանները: »

— Տարտանէլի վերաբացումով, որ
կը յուսացուի թէ քիչ օրէն կը կա-
տարուի, վերստին պիտի սկսին եր-
թակել շատ մը նաւեր որոնք Սե-
թովին մէջ փակուած մնացին թիւրք

կառավարութեան պատերազմ հրա-
տարակած միջոցին: Բաց աստիճա-
կան և գերմանական նաւերէ, Սե-
թովին մէջ փակուած կը մնան այժմ
11 անգլիական, 27 ռուսական, 5
պէրժական, 6 ֆրանսական, 12 յու-
նական, 9 իտալական, 10 ռումանա-
կան, 2 դանիական, 2 սիւէտական,
1 հոլանտական և 1 պուկարական
նաւեր: Ֆրանսականներին մէջ են
« Մեամբրի » ընկերութեան « Է-
քուադէօր », « Օքսիւս » և « Բորթի-
կայ » շոգենաւներն որոնք նիկոլա-
յէֆի ռուսական նաւահանգստին մէջ
ապաստանած կը մնան այժմ:

— Լոնտոնի « Թայմզ » թղթա-
կիցը մարտ 13ին հեռագրած է Սե-
թիան. « Տէտէաղանէն երէկ կէսօ-
րէն յետոյ ժամը 3ին հեռագրած
են թէ երէկ առաւօտ կանուխ Տար-
տանէլի ներուշին և Սարոսի ծովա-
ծոցին մէջ սոսկալի թնդանթանը
գուլթիւն մը սկսած է որ դեռ կը
չարունակուի: Ուժգին պայթումներ,
նախկիններէն աւելի ուժով, որոշ
կերպով կը լսուին շատ հեռուէն մին-
չև ներսերը: »

— Աթէնքէն կը հեռագրեն մարտ
13ին. « Անգլիական և ֆրանսական
զրահաւորներ երէկ առաւօտ վեր-
սկսան ուղևորել Տարտանէլը: 70ի
չափ փոքրիկ նաւեր կաշխատին ծո-
վին մէջէն դուրս հանել զնաւորուած
ականները ու դորփինները, երկու
նաւատորմների սպանների հրամա-
նատարութեան տակ: Դաշնակից նա-
ւատորմները տակաւին պէտք է քան-
դեն 8 կամ 10 ամրոցներ և ծովե-
զրեայ մի քանի մարտկոցներ: Ընդ-
հանուր կարծիքն այն է թէ 15 օր
չանցելու որ դաշնակից նաւատորմը
կարենան Մարմարաի ծովը մտնել
եթէ ցամաքային զօրքերն ալ իրենց
գործակցելով կարենան շարունակել
յառաջդիմել: »

— Աթէնքէն կը հեռագրեն մարտ
15ին թէ թիւրքերը թնդանթանե-
րով և զօրքերով կամրացունեն այժմ
Պուլաիի գիծերը:

— Աթէնքէն մարտ 14ին հեռա-
գրուած է Լոնտոնի « Տէյլի Բրօնի-
քը » ին. « Թէնէտուէն կիմացունեն
որ Տարտանոս ամրոցի մարտկոցնե-
րը բոլորովին քանդուած են: Համի-
տիէ ամրոցը շատ փաստուած է:
Դաշնակից նաւատորմը երէկ սաստիկ
կրակ ըրաւ Չանադ-Գալէօի վրայ
18 հազարամէդր հեռուէն: Քաղաքը
մեծ փրաններ կրեց: Բնակիչներն ա-
պաստանեցան ասիական ծովեզրքի
գիւղերին մէջ: Չիմֆիլի ամրոցը մի-
նակ կը շարունակէ գիւմանալ: »

— « Գուին Էլիզապէթ » անգլիա-
կան հսկայ մարտանաւը եղէեան ծո-
վի կողմէն Սամոս ծովածոցին մէջ
անցած, կալիբրոյի թերակղզիի ետե-
սի կողմէն անուղղակի թնդանթան
ձուլութեամբ քանդած է կալիբրոյի
զինուորական շէնքերը և ծովեզրեայ
շատ մը մարտկոցները:

— Աթէնքէն կը հեռագրեն մարտ
14ին. « Ամրոցի գիւղերը երկու կողմէն
ուժգին թնդանթանագրութիւն մը շա-

րունակեցաւ: Դաշնակից մարտանա-
ւերին և թիւրքական ամրոցներին
միջև թնդանթաների բռնիւնը և յու-
սարձակների շքեղ լոյսը արգարե հը-
րապուրիչ: Տիւնալի տեսարան մը կը
ներկայացունէին: Գումգալէի կողմէն
վաղեցին եկան թիւրք զօրքեր: Գի-
մադրելու համար դաշնակից զօրքե-
րի ցամաք իջնելուն, սակայն ֆրան-
սական զրահաւորները ստատիկ թիւ-
գանթի բռնեցին թիւրք զօրքերը
և ցրուեցին զանոնք: »

ՉԻՐԻՆԻ ՌԻՐԱԿԱՌՈՒՄԸ

Աթէնքէն մարտ 14ին կը հաղոր-
դեն Լոնտոնի « Մորնինգ փոստ »-ին.
« Երկու նոր զրահաւորներ, որոնցմէ
մէկը « Գուին Էլիզապէթ » ձևով լին-
ւած է, օգնութեան եկան անգլիա-
կան նաւատորմին, փարոսի ծովա-
ծոցին մէջ: Չիմֆիլի ծոցին մէջ
թիւրքական բոլոր մարտկոցները, ի
բաց առեալ երկուքը, լուծեան են:
Թարկուած են Չիմֆիլի առջև զե-
տեղուած բոլոր ականները վերցուած
են: »

— Չիմֆիլի վալի Բահմի պէյը
պաշտօնապէս իմացուցեր է ժողո-
վըրդին որ խոհեմութեան համար
քաղաքէն հեռանալով երկրին ներ-
սերը քաշուին որովհետեւ դաշնակից
նաւերը Չիմֆիլի քաղաքին վրայ լար-
ձակած ատեն՝ քաղաքը ուղղակիա-
ւոր մը պիտի փոխակերպուի:

**ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ
ԴԱՆԼԻՃԸ**

Յունաստանի նոր դաշինքը կազ-
մուեցաւ Տ. Կունարիսի նախագահու-
թեամբ որ միանգամայն իրեն վը-
րայ առաւ պատերազմական նախա-
րարութեան պաշտօնը: Չօղրաֆոս
որ Եպիրոսի ինքնավար տէրութեան
նախկին վարիչն է և իր ֆրանսասէր
զգացումներով ծանօթ, արտաքին
գործերի նախարար եղած է: Ծովա-
յին նոր նախարար Սիդաքիս և հա-
ղորդակցութեան ճանապարհների
նոր նախարար Պալթանիս՝ նոյնպէս
ֆրանսասէր կը համարուին: Հուա-
նօրէն նոր նախարարութիւնն ալ պի-
տի շարունակէ բարեկամական դիրք
մը պահպանել Ֆրանսայի, Անգլիայի
և Ռուսիայի հանդէպ, եթէ նոյն իսկ
չյօժարի թողուլ իր չէզոք դիրքը և
անոնց հետ միանալ, ինչ որ ընելու
փութալ մտադիր էր վէնիզէլոս:

ԹԻՐԻՔԱՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԻՆԸ

Թիւրքիայի ելեմտական նախարար Ճո-
վիտ պէյ գնացած է Պերլին, որամ ուղե-
լու համար որ կարենան պատերազմը չա-
րունակել: Կերմանացի գրամատկները
ցուրտ ընդունելութիւն մ'ըրած են Ճո-
վիտ պէյին, որի պաշտօնին յաջորդութիւնը
գծուարին կը թուի քանի որ Գերմանիան
ինք ալ դրամի պէտք ունի այժմ:

— Պարբէշէն կը հաղորդեն մարտ 7ին.
« Կ. պոլսէն անուած ստոյգ լուրերին հա-
մեմատ՝ Սմանեան զրամատուը: Տէօյը
զրամատուը և Վերէն զրամատուը իրենց

